

ANTTI MÄNTYLÄ
FaT, MBA
Kehittämispäällikkö, Fimea

VESA KIVINIEMI
FL
Tilastotieteilijä, Fimea

ESA KOKKI
FT
Lääketaloustieteilijä, Fimea

Apteekkien kannattavuuserot ON OTETTAVA HUOMIOON RAHOITUSUUDISTUKSISSA

Apteekitoiminta on useimmiten kannattavaa, vaikka kannattavuus on viime vuosina hieman heikentynyt kulujen kasvun vuoksi. Apteekkien tiloissa toimivien yhtiöiden määrä on lisääntynyt, mikä vaikuttaa apteekkien kannattavuuden kokonaiskuvaan. Apteekkirahoitusta koskevat uudistukset tulisi tehdä kohdentaen ja taloudellinen kokonaiskuva huomioiden.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea julkaisi marraskuussa 2012 päivitetyn selvityksen apteekkien talouden kehittymisestä vuosina 2008–2011. Tässä artikkelissa esitetään selvityksen päätuloksia sekä arvioidaan yhtiötoiminnan merkitystä apteekkien kannattavuudessa ja rahoitusuudistuksissa.

Apteekitoiminta on useimmiten liiketaloudellisesti kannattavaa

Vuonna 2009 alkanut apteekkien liikevaihdon lasku taittui, ja vuonna 2011 apteekkien yhteenlaskettu liikevaihto oli vuoden 2008 tasolla. Euromääräisen lääkemyynnin vähentyessä apteekit ovat lisänneet yleisten kauppatavaroiden myyntiä. Tästä huolimatta apteekkien keskimääräinen liikevoitto on laskenut viimeisten 3 vuoden aikana, mikä johtuu osin liiketoiminnan kulujen kasvusta.

Apteekitoiminta on kuitenkin edelleen pääsääntöisesti liiketaloudellisesti kannattavaa. Vain noin reilulla 3 %:lla apteekeista vaikuttaisi olevan pidemmän aikavälin kannattavuusongelmia. Suurin osa heikosti kannattavista apteekeista sijaitsee kaupungeissa, ja näin maankattavien apteekkipalveluiden saatavuus ei näyttäisi olevan

vaarassa. Heikosti kannattavien apteekkien osuus näyttää kuitenkin vuonna 2011 lisääntyneen maaseudulla.

Apteekkien kannattavuudessa on suuria eroja

Apteekkien erot liiketoiminnan kannattavuudessa näyttävät kasvaneen viime vuosina. Isot kaupunkiapteekit ovat varsinkin kauppakeskuksissa pärjänneet erityisen hyvin. Kaikkein pienimmät apteekit ovat puolestaan sopeuttaneet viime vuosina kulumakennetta liikevaihdon muutosten mukaisesti. Yksittäisen pienen apteekin kannattavuus saattaa kuitenkin nopeasti muuttua esimerkiksi odottamattomien kustannusten tai äkillisten lääkemyynnin muutosten takia.

Omavaraisuusasteen tulkinta on hankalaa

Puolella apteekeista omavaraisuusaste oli hyvä, mutta kolmasosalla se oli heikko vuonna 2011. Tulosta on hankala tulkita. Yleisesti ottaen heikko omavaraisuusaste on yksityisliikkeille tyypillinen ilmiö, joka johtuu alhaisesta omasta pääomasta. Toisaalta liikkeenharjoittaja voi henkilökohtaisin valinnoin vaikuttaa omavaraisuusasteeseen

siirtämällä yrityksen tuloa yksityiskäyttöön. Omavaraisuustasteen perusteella ei voida tehdä selkeitä koko apteekki-alaa koskevia johtopäätöksiä toiminnan vakavaraisuudesta.

Yhtiötoiminta on yleistynyt

Vajaa kolmannes apteekkareista ilmoitti vuonna 2011 harjoittavansa apteekin tiloissa myös muuta liiketoimintaa. Yhtiötoiminnan tarkoituksena on lähtökohtaisesti parantaa toiminnan kannattavuutta apteekkien toimimien liikevoiton laskiessa.

Eryityisesti liikevaihdoltaan suurissa apteekeissa yleisten kauppatavaroiden myyntiä on siirretty yhtiöiden kautta tapahtuvaksi toiminnaksi. Yhtiöiden liiketoiminta muodostuu pääsääntöisesti aikaisemminkin apteekkitoimintaan kuuluneesta yleisten kauppatavaroiden myynnistä. Apteekkien uusien palveluiden osuus yhtiöiden liiketoiminnasta on toistaiseksi vähäinen.

Yhtiöt vaikuttavat toiminnan kannattavuuteen

Fimea selvitti tilinpäätösanalyysin lisäksi syksyllä 2012 apteekkien kannattavuutta vertailemalla yhtiöttömien ja yhtiöllisten apteekkien kustannusrakenteita, liikevaihtoja ja liikevoittoja liikevaihtoryhmittäin. Yhtiötoiminnalla näyttää olevan merkittävää vaikutusta kannattavuuteen (kuvio 1).

Yhtiöllisten apteekkien ja niiden tiloissa toimivien yhtiöiden yhteenlaskettu keskimääräinen liikevoitto ennen veroja on erityisesti suurissa apteekeissa merkittävästi suurempi kuin yhtiöttömien apteekkien. Näiden apteekkien keskimääräinen liikevoitto ennen veroja on kuitenkin pienempi kuin yhtiöttömien apteekkien.

Apteekkitalouden läpinäkyvyys on kaikkien etu

Aikaisemmin apteekkien taloudellisesta tilanteesta on ollut saatavilla hyvin vähän kattavaa näyttöön perustuvaa tietoa. Fimean vuosittain laatiman tilinpäätösanalyysin tarkoituksena onkin tuottaa tietoa apteekkitaloudesta apteekkareille, apteekin työntekijöille, rahoittajille, eri viranomaisille ja muille sidosryhmille Fimean tutkimus- ja kehittämistehtävien mukaisesti.

Tuotettua tietoa on hyödynnetty useissa apteekkitoimintaan liittyvissä selvityksissä. Lääketaksan ja apteekkimaksun uudistamiseksi laaditut ehdotukset on poikkeuksetta laadittu valtiotalouden tilasta johtuen kustannusneutraalisti. Se tarkoittaa, että ehdotuksissa apteekkien saamaa myyntikatetta jaetaan uudelleen apteekkien kesken. Siksi on koko apteekki-alan etu, että kaikilla toimijoilla on tasapuolisesti käytettävissä

ajantasaista ja läpinäkyvää tietoa uudistusten tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa.

Tarvitaan useita kohdennettuja toimenpiteitä

Tähän asti rahoitukseen liittyvät uudistusehdotukset on laadittu maltillisesti koko apteekki-alaa koskevinä uudistuksina. Viranomaisten ja toimijoiden yhteisenä näemyksenä on ollut vaiheittainen eteneminen.

Apteekkien taloudellinen polarisoituminen ja lääkeymyynnin rakenteen voimakas vaihtelu aiheuttavat sen, että jatkossa yksittäisen apteekin liiketoimintaedellytyksiä voi olla vaikeaa ratkaista koko apteekki-alaa koskevilla uudistuksilla. Siksi tarvitaankin kohdennettuja uudistuksia. Nämä uudistukset tulisi tehdä apteekkien todellisen kannattavuuden perusteella, jotta rahoitukseen tehtävät uudistukset kohdistuisivat niitä todellisuudessa tarvitseville apteekeille. ■

Kirjallisuutta

Mäntylä A, ym. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2008–2010. Fimea kehittää, arvioi ja informoi 2/2011.

Mäntylä A, ym. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2008–2011. Fimea kehittää, arvioi ja informoi 5/2012.

Kuvio 1. Apteekkien keskimääräinen liikevoitto liikevaihtoryhmittäin 2011.

